

Ympäristöministeriö
kirjaamo@ym.fi

Viite: Lausuntopyyntö ehdotuksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi Helmi-
elinympäristöohjelmasta diaarinumero: VN/10321/2021

Lausunto HELMI-elinympäristöohjelmasta

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (jatkossa ELY-keskus) pitää HELMI-elinympäristöohjelmaa yleisesti ottaen erinomaisen tärkeänä, hyvänä ja tavoitteita ja toimenpiteitä oikeasuuntaisena. ELY-keskus kiinnittää kuitenkin huomiota joihinkin ohjelman täydennys- ja tarkennustarpeisiin:

2. Helmi-alueet keskittävät toimenpiteet laajoiksi kokonaisuuksiksi

Tavoite laaja-alaisten HELMI-alueiden muodostamisen kustannustehokkuudesta ja toimivuudesta herättää jossain määrin epäilyksiä. Erityisesti useiden maanomistajien alustavan mielipiteen selvittäminen alueen valinnan yhteydessä on työläs toimenpide. Sen sijaan yleisenä periaatteena eri teemoihin kohdistuvien HELMI-toimenpiteiden keskittäminen samoille alueille ja kohdevalinta muita teemoja tukien, on mielekäs, käytännössä helppo toteuttaa ja tukee luonnon monimuotoisuuden turvaamista.

3. Soiden suojeleminen ja ennallistaminen

Tavoitteena on palauttaa vesiä ympäröiviltä alueilta 400 suojelusuoille, sekä yksityisiltä että valtion omistamilta mailta. Palautusten vaikutusalue on arviolta noin 20 000 hehtaaria. Tavoitteesta 300 kpl on ympäristöministeriön ja 100 kpl maa- ja metsätalousministeriön vastuulla.

Käytännössä ympäristöministeriön vastuulla tarkoitettaneen soita, jossa sekä ulkopuolinen ojitettu alue jolta vesiä johdetaan suojelusuoille että itse suo on valtion omistuksessa. Tällöin vesienpalautus hoidetaan metsähallituksen sisäisenä yhteistyönä. Suurempi osa kohteista lienee kuitenkin sellaisia, että itse suojeltu suo on valtion omistuksessa, mutta ulkopuoliset ojitetut alueet yksityisomistuksessa. Tällöin kunnostuksia voidaan tehdä ojaston kunnostusten tai luonnonhoitohankkeiden yhteydessä. Molemmissa tapauksissa päävastuu on metsäsektorilla, mutta prosessin läpivienti edellyttää jouhevaa yhteistyötä niin luontopalvelujen kuin ELY-keskustenkin kanssa. Tekstistä ei käy ilmi, millä perusteella ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön vastuut on laskettu. Edellä mainittu realiteetti tulisi niissä kuitenkin ottaa huomioon, koska ympäristösektorin on käytännössä mahdoton päävastuullisena edistää yksityismaiden kohteiden vesien palautusta.

Ojaston kunnostusten liittyvää toimintamalli luotiin Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen vetämässä nk. SUO-OHKE- hankkeessa. Nyt sitä päivitetään ja luonnonhoitohankkeille laaditaan vastaavaa toimintamallia HELMI- toimintaohjelmaan sisältyvien kehittämishankkeiden (EPOELY:n koordinaatiohanke ja Tapio ja Metsäkeskuksen VESPA-hanke) myötä. Näiden prosessien pohjalta voi todeta, että vesien palauttamiseen liittyen tarvitaan jatkossakin koordinoiva yhteistyöryhmä, jotta tätä monien toimijoiden yhteistyötä vaativaa kokonaisuutta voidaan tehokkaasti viedä eteenpäin. Keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat ympäristöministeriö, Metsähallituksen luontopalvelut, ELY-keskukset, Metsäkeskus, Tapio ja SYKE. Sinänsä toiminta on kustannustehokasta ja siihen kannattaa jatkossakin panostaa. Tätä ehdotamme kirjattavaksi omaksi toimenpiteekseen.

6. Metsien suojelu, ennallistaminen ja luonnonhoito

Metso- ja HELMI -toimintaohjelman osittainen päällekkäisyys korostaa ohjauksen ja koordinoinnin tarvetta. Metso- ja HELMI -ohjelman rajapinnat on selvästi kuvattu toimintaohjelmassa, mikä helpottaa tulkintaa. Sujuva ja yhtenäinen toteutus edellyttää hyvää koulutusta ja ohjeistusta esim. toteutuspinta-alojen kirjaamisesta. Laajempien suo- ja metsäkokonaisuuksien suojelu luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta tavoittelemisen arvoista. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää joustavaa toimintaa METSO- ja HELMI -toimintaohjelman välillä.

6.3. Metsien suojelun, ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteet 2021–2025

Metsien hoitoon ja ennallistamiseen liittyy ristikkäisiä luontotyyppi- ja lajiarvoja, joiden pohjalta nousee erilaisia tavoitteita. Niinpä erityistä ohjausta ja panostusta tarvitaan tavoitteiden ja toisaalta niiden toteuttamista tukevien menetelmien tunnistamiseen. Sinänsä tätä teemaa koskien on olemassa erilaisia ohjeita ja oppaita, jotka helpottavat toimenpiteiden käynnistämistä aiempaa laajemmalla toimijajoukolla.

7. Pienvesien ja rantaluonnon kunnostus ja hoito

Toimenpide 30 eli koordinaatioryhmän perustaminen on tarpeellinen ottaen huomioon tiedonpuutteet ja täydentävän ohjeistuksen tarve. Lähde, puro ja rannikon pienvesiin liittyen on muodostunut omaa verkostoa ja työtä on syytä jatkaa myös näillä tasoilla, koska eri luontotyypeihin liittyy paljon erityiskysymyksiä.

Myös rantaluontotyyppien, kuten hiekkarantojen ja -dyynien, kunnostukseen liittyy paljon syvällistä osaamistarvetta liittyen hoidon tarpeen tunnistamiseen ja hoitomenetelmien yksityiskohtiin. Ohjeistukset ja oppaat tällä saralla ovat varsin pinnallisia, mikä korostaa entisestään valtakunnallisen verkoston ja asiantuntijaosaamisen tarvetta. Tätä työtä tukemaan on syytä perustaa oma koordinaatioryhmä, joka vastaa riittävän ohjeistuksen laatimisesta sekä tukee alueellisia toimijoita käytännön työssä.

8. Viestintä ja sidosryhmäyhteistyö

33. Asetetaan alueelliset yhteistyöryhmät kullekin ELY-keskusalueelle.

Alueellista yhteistyötä tarvitaan, mutta kaikki teemat käsittävän yhteistyöryhmän toiminta jäisi väistämättä varsin yleiselle tasolle. EPOELY-esittää, että vaihtoehtoisesti voitaisiin perustaa useampia teemakohtaisia yhteistyöryhmiä sen mukaan kuin eri alueilla tarpeita yhteistyölle on.

EPOELY perusti vuonna 2020 METSO- ja HELMI-yhteistyöryhmät rannikolle ja Etelä- ja Keski-Pohjanmaan alueelle. Ne käsittelevät metsien ja soiden suojeluun sekä niiden ennallistamiseen ja hoitoon liittyviä kysymyksiä. Ryhmät kokoontuvat 1-2 vuodessa ja edistävät mm. koulutuksien järjestämistä.

Perinnebiotooppien hoitoa edistämään perustettiin kuluvana vuonna alueellinen yhteistyöryhmä. Toiminnan sisältö vastaa toimintaohjelman toimenpidettä 15.

Pienvesien kunnostuksen osajista kerättiin asiantuntijajoukko vuonna 2020 tukemaan kunnostuskohteiden valintaa. Ryhmän toimintaa kehitetään ja jaetaan luontotyyppien mukaan. Tämän lisäksi ELY-keskus ja metsähallituksen luontopalvelut pitävät säännöllisesti yhteyttä ja käytännön työn tekijät kokoontuvat kaksi kertaa vuodessa käymään läpi työn alla olevia kohteita ja yhteistyötarpeita. Koemme, että tähän tapaan organisoitu yhteistyö alueella on toiminut varsin hyvin.

HELMI-hankintojen yhteistyötä on myös syytä kehittää, jotta ne toimisivat mahdollisimman tehokkaasti.

9. Ohjelman tietopohja ja seuranta

9.1. Selvitykset ja inventoinnit sekä tutkimus ja tietojärjestelmät

Inventointeja ja kunnostus- ja hoitosuunnitelmien laadinta tukemaan tarvitaan helppokäyttöinen ja yksinkertainen järjestelmä. ULJAS-järjestelmää kehitettäessä tarve on ollut toisenlainen kuin nyt. Äärimmäisen tärkeää on, että järjestelmää kehitetään jatkossa suunnittelun tarpeista käsin, siten että se palvelee itse suunnittelua, seurantaakin kuin suunnitelmien jatkokäyttötarpeitakin (maanomistajaluvat, vesilain mukaiset luvat ym.) mahdollisimman hyvin. Aivan ilmeistä on, että teemakohtaisen tuen, kehittämisen kuin ohjeistuksenkin tarve on suurta. Tähän tulisi resursoida riittävästi. Tavoitteena tulisi olla on, että SAKTI-järjestelmän käyttö ei kohtuuttomasti hidastaa itse suunnittelu- ja toteutustyötä vaan tukee sitä.

Johtaja

Karoliina Laakkonen-Pöntys

Luonnonsuojeluyksikön päällikkö

Leena Rinkineva-Kantola

Tämä asiakirja KEHA/2517/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/2517/2021 har godkänts elektroniskt

Laakkonen-Pöntys Karoliina 14.05.2021 12:48

Rinkineva-Kantola Leena 14.05.2021 12:42